

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради
Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методик навчання

МАГІСТЕРСЬКА РОБОТА

Формування природничо-наукового світогляду в учнів початкових класів в
умовах інтегрованого середовища

Виконала студентка групи ПОм-2
спеціальності 013 Початкова освіта
Шевчишиної Юлії Сергіївни

Керівник: Борисов В. В.

Рецензент:

Нормоконтроль Карпачов К. А.

Запоріжжя

2022 р.

Комунальний заклад вищої освіти
«Хортицька національна навчально-реабілітаційна академія»
Запорізької обласної ради

Факультет реабілітаційної педагогіки та соціальної роботи
Кафедра педагогіки та методик навчання
Освітньо-кваліфікаційний рівень другий (магістерський) рівень
Спеціальність 013 Початкова освіта

ЗАТВЕРДЖУЮ

Завідувач кафедри Світлана ЛУПШОВИЧ
“ 24 ” лютого 2022 року

ЗАВДАННЯ
НА МАГІСТЕРСЬКУ РОБОТУ СТУДЕНТКИ
ШЕВЧИШИНОЇ ЮЛІЇ СЕРГІЇВНИ

1. Тема магістерської роботи «Формування природничо-наукового світогляду в учнів початкових класів в умовах інтегрованого середовища». Керівник магістерської роботи Борисов В'ячеслав Вікторович, доктор педагогічних наук, професор, затверджені наказом закладу вищої освіти від “24” лютого 2021 року № 7.
2. Строк подання студентом роботи: 03.05.2022
3. Вихідні дані до роботи: матеріали педагогічної практики, курсових робіт.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити процес формування природничо-наукового світогляду вучнів початкових класів в умовах інтегрованого середовища.

Об'єкт дослідження: природничо-науковий світогляд учнів початкових класів.

Предмет дослідження: процес формування природничо-наукового світогляду вучнів початкових класів в умовах інтегрованого середовища.

Магістерська робота: 58 с., 4 табл., 6 рис., 60 джерел, 3 додатка.

4. Зміст магістерської роботи (перелік питань, що належить розробити):

- розкрити й уточнити сутність поняття «природничо-наукового світогляду»;
- обґрунтувати особливості формування природничо-наукового світогляду в дітей молодшого шкільного віку;
- охарактеризувати педагогічні умови формування природничо-наукового світогляду молодших школярів;
- з'ясувати характеристику методичних прийомів формування природничо-наукового світогляду в дітей молодшого шкільного віку в умовах інтегрованого середовища;
- визначити рівні сформованості природничо-наукового світогляду учнів початкових класів;
- провести системну роботу з формування природничо-наукового світогляду з учнями початкових класів та перевірити її ефективність.

5. Перелік графічного матеріалу

У магістерській роботі подано 4 таблиці та 6 рисунків.

6. Консультанти магістерської розділів роботи

Розділ	Прізвище, ініціали та посада консультанта	Підпис, дата	
		завдання видав	завдання прийняв

Розділ 1. Теоретичні засади формування основ природничо-наукового світогляду в учнів початкових класів.	Борисов В. В., д.п.н.	15.11.2021	15.11.2021
Розділ 2. Педагогічні умови формування природничо-наукового світогляду в учнів початкових класів в умовах інтегрованого середовища.	Борисов В. В., д.п.н.	30.01.2022	30.01.2022
Розділ 3. Система роботи з формування природничо-наукового світогляду в учнів початкових класів.	Борисов В. В., д.п.н.	11.03.2022	11.03.2022

7. Дата видачі завдання: 25.02.2021

КАЛЕНДАРНИЙ ПЛАН

з/п	Назва етапів магістерської роботи	Строк виконання етапів роботи	Примітка
1.	Збір та систематизація матеріалу.	вересень 2021	Виконано
2.	Написання вступу.	жовтень 2021	Виконано
3.	Написання першого розділу.	листопад 2021	Виконано
4.	Написання другого розділу.	грудень 2021-січень 2022	Виконано
5.	Написання третього розділу.	лютий-березень 2022	Виконано
6.	Написання висновків.	березень-квітень 2022	Виконано
7.	Оформлення додатків.	квітень-травень 2022	Виконано
8.	Оформлення роботи, рецензування.	травень 2022	Виконано
9.	Захист	червень 2022	Виконано

Студент _____

(підпис)

Шевчишина Юлія Сергіївна

(прізвище та ініціали)

Керівник роботи _____

(підпис)

Борисов В'ячеслав Вікторович

(прізвище та ініціали)

ЗМІСТ

РОЗДІЛ 1. ТЕОРЕТИЧНІ ЗАСАДИ ФОРМУВАННЯ ОСНОВ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

1.1. Сутність поняття «природничо-наукового світогляду»**Ошибка! Закладка не определена.**

1.2. Особливості формування природничо-наукового світогляду в дітей молодшого шкільного віку**Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 2. ПЕДАГОГІЧНІ УМОВИ ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ В УМОВАХ ІНТЕГРОВАНОГО СЕРЕДОВИЩА.....**Ошибка! Закладка не определена.**

2.1. Педагогічні умови формування природничо-наукового світогляду молодших школярів**Ошибка! Закладка не определена.**

2.2. Характеристика методичних прийомів формування природничо-наукового світогляду в дітей молодшого шкільного віку в умовах інтегрованого середовища.....**Ошибка! Закладка не определена.**

РОЗДІЛ 3. СИСТЕМА РОБОТИ З ФОРМУВАННЯ ПРИРОДНИЧО-НАУКОВОГО СВІТОГЛЯДУ В УЧНІВ ПОЧАТКОВИХ КЛАСІВ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

3.1. Визначення показників первісного рівня сформованості природничо-наукового світогляду в експериментальному і контрольному класах **Ошибка! Закладка не определена.**

3.2. Формування природничо-наукового світогляду молодших школярів за допомогою методичних прийомів в умовах інтегрованого середовища **Ошибка! Закладка не определена.**

3.3. Результати дослідно-експериментальної роботи з формування природничо-наукового світогляду молодших школярів в умовах інтегрованого середовища..... **Ошибка! Закладка не определена.**

ВИСНОВКИ..... 11

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

ДОДАТКИ..... **Ошибка! Закладка не определена.**

ВСТУП

Сучасна освіта спрямована на всебічний розвиток особистості, а особливо на формування природничо-наукового світогляду дітей з урахуванням їх вікових та індивідуальних особливостей на основі індивідуального підходу педагога й характерних для молодшого шкільного віку видів діяльності.

Багато вітчизняних та зарубіжних дослідників визнають необхідність трансформації навчання з елементарного запам'ятовування, накопичення статичних знань у процес інтелектуального розвитку школяра, формування динамічно структурованих систем розумових дій, перехід від орієнтації навчання на середнього учня до диференційованої та індивідуалізованої програми, від зовнішньої мотивації до внутрішньої морально-вольової регуляції. Перед школою стоїть завдання формування в учнів цілісного світосприйняття та наукового світогляду, уміння самостійно діставати та обробляти інформацію. Актуальність цих питань відображено у низці законодавчо-нормативних освітніх документів України: Закон України «Про освіту», Державний стандарт початкової загальної освіти, освітні навчальні програми для учнів 1-4 класів НУШ.

Справедливим є твердження про те, що на зміну меті підкорити природу має прийти нова система цінностей, у створенні якої особлива роль належить системі освіти. У зв'язку з чим у випускника початкової школи має бути сформоване відповідальне ставлення до навколишнього природного середовища та сформовано основи природничо-наукового світогляду.

Молодший шкільний вік – це дуже важливий період розвитку дитини, найперший період осягнення дитиною навколишнього природного світу. Саме в цьому віці діти вчаться бачити прекрасне, у процесі спілкування з природою

цінувати її. Тому на цьому етапі їхнього життя починається початкове формування природничо-наукового світогляду.

В. Сухомлинський говорив про те, що потрібно прагнути до того, щоб дитина бачила красу природи навіть на шкільному дворі, яка стає ще кращою від того, що дитина сама виявила до неї турботу [51].

Вагомий внесок у розвиток питання формування природничо-наукового світогляду зробили Л. Занков, О. Леонтьєв, П. Рудик. Проблемою спостережень за природою та розвитком спостережливості займалися Г. Люблінська, С. Рубінштейн, В. Сухомлинський, Є. Тихеева. Вивченням особливостей застосування методів і прийомів формування природничо-наукового світогляду займалися С. Веретенникова, В. Ягупов. Вчені Г. Васильєва, Н. Яришева, наголошували на важливості використання методу спостереження під час формування природничо-наукового світогляду учнів початкової школи.

У дослідженнях Л. Виготського, С. Рубінштейна та ін. виділено інтегральні психологічні характеристики людини, що впливають процес становлення наукового світогляду. На думку більшості дослідників, середовище та виховання виступають як ключові, універсальні фактори формування природничо-наукового світогляду, тому цей процес може бути охарактеризовано як зміну способу, що відбувається в часі взаємодії особистості із середовищем, зумовлене зростанням її суб'єктності.

Актуальність дослідження зумовлена суперечністю між необхідністю своєчасного формування природничо-наукового світогляду в учнів початкових класів та недостатньою розробленістю теорії та практики її вирішення в умовах інтегрованого середовища. Актуальність цієї проблеми зумовила вибір теми дослідження: «Формування природничо-наукового світогляду в учнів початкових класів в умовах інтегрованого середовища».

Об'єкт дослідження – природничо-науковий світогляд учнів початкових класів.

Предмет дослідження: процес формування природничо-наукового світогляду вучнів початкових класів в умовах інтегрованого середовища.

Мета дослідження: теоретично обґрунтувати й експериментально перевірити процес формування природничо-наукового світогляду вучнів початкових класів в умовах інтегрованого середовища.

Для досягнення мети необхідно виконати наступні завдання:

1. Розкрити й уточнити сутність поняття «природничо-наукового світогляду».
2. Обґрунтувати особливості формування природничо-наукового світогляду в дітей молодшого шкільного віку.
3. Охарактеризувати педагогічні умови формування природничо-наукового світогляду молодших школярів.
4. З'ясувати характеристику методичних прийомів формування природничо-наукового світогляду в дітей молодшого шкільного віку в умовах інтегрованого середовища.
5. Визначити рівні сформованості природничо-наукового світогляду учнів початкових класів.
6. Провести системну роботу з формування природничо-наукового світогляду з учнями початкових класів та перевірити її ефективність.

Для досягнення мети та завдань дослідження використано такі методи: теоретичні – вивчення та аналіз науково-методичної літератури з досліджуваної теми для визначення поняттєво-категорійного апарату й обґрунтування теоретико-методологічних засад та системи формування природничо-наукового світогляду в учнів початкових класів; емпіричні – застосування педагогічних спостережень, бесід, констатувального, формувального і контрольного етапів експерименту для визначення рівня сформованості природничо-наукового світогляду; статистичні – якісний і кількісний аналіз даних з дослідно-

експериментальної роботи з формування природничо-наукового світогляду в учнів початкових класів.

Структура роботи складається зі вступу трьох розділів, висновків, списку використаних джерел та додатків. Загальна кількість сторінок – 71, основного тексту – 58, 4 таблиці, 6 рисунків, 60 джерел та 3 додатка.

ВИСНОВКИ

Проведене теоретичне й експериментальне дослідження дало змогу сформулювати загальні висновки.

1. Розкрито й уточнено сутність поняття «природничо-наукового світогляду». Світогляд включає систему цінностей, поглядів, переконань, принципів, які формують ставлення людини до навколишнього, життєву позицію та сприйняття загальної картини світу. Характерним для природничо-наукового світогляду є правильне розуміння минулого й сьогодення, цілісне бачення його науково-технічної картини. Природничо-науковий світогляд – це система уявлень про загальні закони будови та розвитку Всесвіту та його окремих частин. На основі наукових даних про тенденції розвитку явищ природи можна передбачити їх розвиток у майбутньому. Формування природничо-наукового світогляду в учнів початкових класів є найважливішим завданням усієї навчально-виховної роботи закладу освіти. Визначальною умовою його формування є перетворення знань у погляди, а погляди – у переконання.

2. Обґрунтовано особливості формування природничо-наукового світогляду в дітей молодшого шкільного віку. Молодший шкільний вік є найбільш сприятливим періодом для формування природничо-наукового світогляду, тому що в цей період розвитку дитини, що характеризується переважанням емоційно-чуттєвого способу засвоєння навколишнього світу, інтенсивно формуються властивості та якості особистості, які визначають її сутність у майбутньому. У цьому віці у свідомості учнів відбувається формування наочно-образної картини світу. Молодший шкільний вік має низку психофізіологічних особливостей, що впливають на процес формування природничо-наукового світогляду. Завдяки інтелектуальному розвитку дитини

до початку молодшого шкільного віку в неї накопичується певний запас конкретних знань, поряд із наочно-образним формуються основи абстрактно-логічного мислення, удосконалюється сприйняття, увага, уява, мовлення.

3. Охарактеризовано педагогічні умови формування природничо-наукового світогляду молодших школярів. Дослідники в галузі навчання в початковій школі визначають педагогічні умови успішного формування природничо-наукового світогляду, маючи на увазі цілеспрямовано конструйовані зміст, методи, прийоми та форми навчання. Більшість дослідників вважають необхідною умовою розвиток навчальної мотивації, пізнавального інтересу молодших школярів. Багато хто говорить про необхідність спостереження натуральних природних об'єктів, використання наочних засобів навчання (екранних, штучних, образотворчих засобів), систематичного проведення практичних робіт. Важливою умовою формування природничо-наукового світогляду є організація їх практичного застосування знань під час складання схем та таблиць, виконання різноманітних завдань, вправ, навчальних проєктів. Проблемний підхід у навчанні також може бути ефективною умовою формування природничо-наукового світогляду.

4. З'ясовано характеристику методичних прийомів формування природничо-наукового світогляду в дітей молодшого шкільного віку в умовах інтегрованого середовища. Завдання інтегративного характеру, ситуаційні завдання допомагають систематизувати предметні знання в процесі практико-орієнтованої діяльності. У процесі цієї діяльності учні, опановуючи універсальні навчальні дії, намагаються знайти розв'язання особистісно-значущих проблем, використовуючи предметні знання у такий спосіб, формуючи природничо-науковий світогляд.

5. Визначено рівні сформованості природничо-наукового світогляду учнів початкових класів. Результати діагностики показали такі рівні сформованості природничо-наукового світогляду: низький рівень – 29% (4 дитини) в обох

групах; середній рівень – 57% (8 дітей) КГ та 64% (9 дітей) ЕГ; достатній рівень – 14% (2 дітей) КГ та 7% (1 дитини) ЕГ; високий рівень – 0% в обох групах. Аналіз результатів сформованості природничо-наукового світогляду учнів початкових класів показав, що учні 1-Б класу мають переважно середній рівень. Учні мають лише загальні уявлення, їм не завжди вдається провести взаємозв'язок між об'єктами живої та не живої природи. Інтерес до пізнання природи в дітей майже відсутній.

6. Проведено системну роботу з формування природничо-наукового світогляду з учнями початкових класів та перевірено її ефективність. Були визначені та реалізовані у практичній діяльності педагогічні умови формування природничо-наукового світогляду в молодших школярів. Такими умовами стали: збагачення досвіду взаємодії дітей із реальною природою та натуральними природними об'єктами; використання на уроках проблемних методів навчання. На формувальному етапі ми застосовували спостереження за змінами в природі, екскурсії, дидактичні ігри, логічні вправи, презентації, відеофрагменти, проблемні ситуації. Порівняння результатів констатувального та контрольного етапів дає можливість дійти висновку, що в ЕГ відбулися позитивні зрушення в рівнях сформованості природничо-наукового світогляду учнів початкових класів. Високий рівень збільшився на 14% (2 дітей). Достатній рівень зріс на 21% (3 дітей). Низький рівень знизився на 21% (3 дітей) та становить 7% (1 дитина). В КГ зміни відбулися незначні: на 7% (1 дитина) знизився низький рівень.

Проведене експериментальне дослідження дозволило перевірити ефективність умов успішного формування природничо-наукового світогляду молодших школярів. Таким чином, завдання експериментального дослідження вирішені, систематична робота та використані методи підтвердили свою ефективність. Для досягнення високих результатів необхідно і далі продовжувати вести систематичну роботу з використанням різноманітних

методів та прийомів у процесі формування елементів природничо-наукового світогляду школярів.